

Шлаган Іван Віталійович,

студент 5 курсу навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри господарсько-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат економічних наук **Загорняк Н.Б.**

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНСТИТУТУ БАНКРУТСТВА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Будь-яка сучасна держава, прагнучи забезпечити сталий економічний розвиток та стійкість економічної системи, будує конкретну модель економічної інфраструктури, одним з ключових елементів якої є законодавство про неспроможність (банкрутство) як юридична форма відображення економічних процесів, характерних для певного етапу розвитку економічних відносин. Зрозуміло, що як етап переходу України до ринкових умов господарювання, так і негативні явища, які переживає вітчизняна економіка, хоча вони й викликані світовою фінансовою кризою, призвели до банкрутства та ліквідації багатьох українських підприємств, до того ж відомо, що руйнація навіть єдиного взятого окремо суб'єкта господарювання призводить до катастрофічних наслідків не лише для нього та його кредиторів, але й для суспільства в цілому. Інститут банкрутства покликаний задовольнити вимоги кредиторів і водночас відновити платоспроможність боржника[1, с. 87]. Не викликає сумнівів, що банкрутство — це невід'ємний елемент ринкової економіки.

Як відомо, система норм, що регламентують відносини, пов'язані з банкрутством являє собою господарсько-правовий інститут, якому властиве з'єднання публічно-правових і приватноправових засад. Впродовж розвитку регулювання використовувалися різні терміни для визначення такого фінансового стану боржника, за якого він не зможе виконувати свої зобов'язання через брак коштів або майна[2]. Наприклад, у середньовічних джерелах права італійських міст використовувались терміни «fuggitivi» та «г'єсоСюг». Термін «fuggitivi» застосовувався у випадках, коли неспроможний боржник тікав від своїх кредиторів, «г'єсоСюг» походив від descoquo, що означало поступове зменшення майна боржника. Сучасне поняття «банкрут» походить від італійського виразу — Бапса гоїа. Він означав звичай перекидати лавку банкіра, що стояла на площі міста у разі нездатності останнього провести розрахунки з кредиторами. Термін «конкурс» широко застосовувався у німецькому законодавстві через те, що у межах законодавства про банкрутство існувала єдина процедура — конкурсне провадження. У законодавстві США

взагалі не міститься поняття «банкрутство», хоча цей термін використовується у назві основного нормативного акту у цій сфері — Кодексу про банкрутство. Також застосовувалися такі терміни, як «неспроможність» та «банкрутство» [3].

У наш час загальні проблеми правового регулювання банкрутства, і, зокрема, кримінального, в Україні досліджено у працях українських вчених Г.В. Андрусіва, П.П. Андрушка, Р.Г. Афанасьєва, М.І. Бажанова, О.М. Бирюкова, В.П. Богуна, В.І. Борисова, І.П. Голосніченка, В.Г. Гончаренка, Б.М. Грека, І.М. Даньшина, В.В. Джуня, В.П. Ємельянова, М.Й. Коржанського, О.М. Костенка, О.О. Круглової, Н.Н. Ляпунової, В.А. Малиги, П.С. Матишевського, В.О. Навроцького, М.І. Панова, Б.М. Полякова, В.М. Поповича, П.Д. Пригузи, Г.В. Пронської, В.В. Радзивилюка, Е.В. Сгари, О.О. Степанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, М.І. Титова, О.Г. Фролової, С.С. Чернявського; російських вчених Я.М. Брайніна, В.В. Волженкіна, Л.Д. Гауфмана, В.В. Колесникова, А.М. Медведева, А.М. Трайніна, Б.С. Утевського, Е.А. Фролова, А.М. Яковлева, П.С. Яні; іноземних вчених П.Д. Баренбойма, К. Гайарфаса, Де Брюс Л., Дж. Ерла, Р. Дрейка, Г. Папе, А. Рапачинського, М. Редвана, Р. Фридмана, А. Халустік та ін.. Переважна більшість сучасних наукових робіт зосереджувала увагу на дослідженні фундаментальних засад банкрутства. При цьому проблематика заходів щодо відновлення платоспроможності боржника та напрямів їх реалізації й досі не стала предметом всебічного дослідження, а окремі теоретичні розробки носять фрагментарний характер [4].

Загалом, рівень розвиненості системи регулювання банкрутства вказує на рівень розвитку ринкових відносин у країні в цілому, на ступінь захисту інтересів боржника у процедурі неспроможності, що дозволяє зробити висновок про ступінь ефективності регулювання економіки. Про важливість інституту банкрутства в сучасному світі свідчить хоча б те, що під час ведення переговорів щодо надання Україні статусу країни з ринковою економікою представники Європейського Союзу свого часу особливу увагу звертали на необхідність створення ефективного законодавства про банкрутство, яке відповідає б принципам та нормам міжнародного співтовариства.

На сучасному етапі слід приділити більше уваги такому неоднозначному поняттю, яким залишається банкрутство. Різноманітність поглядів викликана об'єктивними причинами, наявністю як економічного, так і правового аспектів. У правовому аспекті існують три підходи до визначення цього поняття: 1) неспроможність і банкрутство- поняття не тотожні; 2) ці поняття слід вживати як синоніми; 3) банкрутство-поняття виключно кримінально-правове, воно зумовлено цивільно-правовою неспроможністю [3, с. 167]. Лише за умови вирішення термінологічної проблеми можна системно підійти до проблеми усунення суперечностей, які ускладнюють провадження у справах, як, наприклад, різні визначення ознак неплатоспроможності, що містять положення Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [5], розбіжності в окремих положеннях, що регулюються нормами кримінального і господарського права тощо.

Список використаних джерел:

1. Бутирський А. А. Правова природа засобів відновлення платоспроможності боржника // Вісник господарського судочинства. - 2008. № 3. - с. 190-196.
2. Андрушак Є.М. Удосконалення інституту банкрутства// Фінанси України. - 2001. - №9. - с. 29-30.
3. Капустін В.В. Банкрутство: генезис, сутність і поняття в умовах сьогодення // Порівняльно-аналітичне право.-2013.-№3-2.-С. 165-167.
4. Загорняк Н. Теоретико-правові проблеми кримінального банкрутства в Україні // Сучасні тенденції та перспективи розвитку юридичної науки в Україні - К.: ВНЗ «Національна академія управління», 2011.- С. 126-132.
5. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом :Закон України від 14 травня 1992 року № 2343-ХІІ//Відомості Верховної Ради України.-1992.-№31.-Ст. 440.